

تاریخ شفاهی راهی در آغاز

اسماعیل جعفری*

احیای تاریخ، فرهنگ و مواریت سرزمین گرگان (جرجان و استرآباد) یکی از اهداف اصلی موسسه فرهنگی میرداماد بوده است. برای رسیدن به این هدف مهم از ابتدا سعی شد با راه اندازی بخش‌های مرتبط با تاریخ و فرهنگ این خطه، کاری در خور به شهروندان و خصوصاً پژوهشگران عرضه شود. در این راستا تلاش شد از انجام کارهای موازی خودداری شود و به کارهایی که پرداختن به آنها ضروری است و به اصطلاح روی زمین هم مانده اند پرداخته شود. راه اندازی بخش اسناد و عکس‌های تاریخی، دانش‌نامه گلستان و مرکز احیای آثار اندیشمندان از جمله‌ی این کارها بود. توجه بیشتر به تاریخ محلی می‌طلبید تا در کنار این بخش‌ها، مرکز تاریخ شفاهی نیز راه اندازی شود. از سال ۱۳۹۲ رسماً تاریخ شفاهی موسسه، کار خود را با انجام اولین گفتگو با یکی از پیشکسوتان ورزش استان شروع کرد. از آن‌جا که در این نوع از تاریخ نگاری سر و کار مورخ با سنگ‌نوشته‌ها، نسخ خطی، اسناد و گزارش‌های مکتوب نیست و او با افرادی سر و کار دارد که زنده اند و خاطرات شنیدنی از حوادثی که رودر رو با آن بوده اند و به چشم دیده اند و شاید از اندک شاهدان آن باشند، اهمیت روی آوردن به تاریخ شفاهی را دوچندان کرد. مورخ و پژوهشگر در تاریخ شفاهی به اطلاعات دست اول دست پیدا می‌کند و ما در مرکز تاریخ شفاهی سعی می‌کنیم با وجود منابع ارزشمند انسانی در این منطقه، آن قسمت از حافظه‌ی تاریخی که در هیچ کتاب و نشریه‌ای منعکس نشده را ثبت و ضبط کنیم.

احترام به سرمایه‌های اصلی تاریخ شفاهی که همان افراد مطلع و مورد وثوق و شاهدان یک واقعه هستند از اصول کار ماست که خوشبختانه باعث به وجود آمدن اعتماد در مخاطبین و مصاحبه

*مدیر مرکز تاریخ
شفاهی میرداماد

شوندگان شده است که دستاوردهایی را برای این مرکز خلق کرده است. بسیار پیش آمده که گفتگو شوندگان با میل و رضایت مندی اسناد و عکس‌هایی که مرتبط با مطالب بازگو شده از حادثه را به مرکز اهدا کنند و یا به امانت برای گرفتن نسخه‌ای از آن، تحویل ما دهند. در برخی موارد نیز گفتگو شونده آثار قلمی و کتاب‌های چاپ شده خود را امضا می‌کند تا به یادگار در بخش امضای مولف کتابخانه قرار گیرد. امروز بسیار خوشحالیم که در این شیوه از تاریخ نگاری که بر مبنای منابع و روابط انسانی است توانسته ایم بخشی از وقایع و رخداد‌های سرزمین‌گرگان را حفظ کنیم. در این راه دراز، به یاری همه شهروندان و علاقه‌مندان نیازمندیم و در همین جا تقاضا داریم:

۱- به خاطرات روزانه‌ی خود اهمیت دهید. اگر ما این خاطرات و حتی داستان‌ها را گردآوری نکنیم، برای همیشه از دست خواهند رفت. پس ابتدا خودتان خاطرات را ثبت و ضبط کنید و در مرحله بعد افرادی که در اطراف شما هستند را به این کار تشویق کنید.

۲- افراد مطلع و دارای خاطره از یک واقعه و یا حادثه را به ما معرفی کنید تا درخصوص آن، با آن‌ها گفتگو کنیم، شما به این ترتیب در نگهداری بخشی از تاریخ شهر و استان سهیم خواهید بود.

۳- پدران و مادران و پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها گنجینه‌های ارزشمندی از خاطرات ناگفته‌اند. بعد از این بیشتر حوصله کنید و از آن‌ها بخواهید خاطرات خودشان را بازگو کنند و شما نیز با وسایل حداقلی مانند تلفن همراه می‌توانید صدای آن‌ها را ضبط کنید. باور داشته باشید به راحتی می‌توانید تاریخ خانوادگی و اجتماع کوچک و بزرگی مثل محله، روستا و شهرتان را ثبت کنید.

۴- تاریخ شفاهی در دل خود بخشی اساسی با عنوان فرهنگ شفاهی را جا داده است. فرهنگ شفاهی همه‌ی آداب و رسوم، باورها و ... یک جامعه را در بر می‌گیرد. مخصوصاً این بخش از تاریخ شفاهی، سینه به سینه و نسل به نسل در بین مردم گشته و به ما رسیده است و عمومیت بیشتری دارد. شما می‌توانید در ثبت باورها و آداب رسوم خانواده، محل زندگی، قوم و ... تأثیر فراوان داشته باشید.

در آخر یک بار دیگر از همه شهروندان تقاضا داریم به تاریخ شفاهی توجه‌ای بیشتر از گذشته داشته باشند و با معرفی چهره‌ها و پیشکسوتان فرهنگ و ادب، علم، ورزش و مشاغل مختلف، به ما کمک کنند تا قبل از این‌که خدای ناکرده منابع انسانی دچار آسیب و خطر شوند از آنان بهره‌مند شویم و رسالت خود در حفظ و نگهداری و انتقال فرهنگ را به درستی انجام دهیم.